

Warszawa, dnia 30 marca 2009 r.

Badania nad poziomem i strukturą zmodyfikowanego minimum socjalnego w 2008 r.

Wprowadzenie

Minimum socjalne to wskaźnik społeczny mierzący koszty utrzymania gospodarstw domowych. Zakres i poziom zaspokajanych potrzeb według tego modelu winny zapewniać takie warunki życiowe, by na każdym z etapów rozwoju człowieka umożliwić reprodukcję jego sił życiowych, posiadanie i wychowanie potomstwa oraz utrzymanie więzi społecznych (por. Deniszczuk 1977). Model minimum socjalnego uwzględnia zalecenia nauki (wyżywienie, higiena osobista, mieszkanie), uznawane normy obyczajowe i społeczne (ubranie, rekreacja, kultura) oraz obowiązujące regulacje (oświata, ochrona zdrowia).

Zaspokajanie potrzeb na poziomie minimum socjalnego **nie oznacza ubóstwa**, ale dostateczne (choć raczej skromne) warunki bytowania adekwatne do przeciętnego poziomu życia w kraju. Natomiast zaspokajanie potrzeb na niższym poziomie prowadzić może do zerwania więzi społecznych. Dlatego minimum socjalne trzeba uznać za wskaźnik *integracji społecznej*, a negatywnie – za *wskaźnik wykluczenia społecznego*.

W niniejszym opracowaniu przedstawiamy wartość zmodyfikowanego minimum socjalnego (Deniszczuk, Kurowski, Styrz 2007) w oparciu o dane **średnioroczne z 2008 r.** Wyniki otrzymano na podstawie notowań wybranych cen dóbr i usług konsumpcyjnych udostępnionych przez Główny Urząd Statystyczny. Przeliczeń wartości zmodyfikowanego koszyka minimum dokonano na podstawie zaktualizowanego modelu. Gdy zabrakło informacji o cenach niektórych towarów (np. wskutek zmiany reprezentant towarów w GUS), szacunki oparto na podstawie wiedzy eksperckiej i rozeznania rynku.

Poziom zmodyfikowanego minimum socjalnego średniorocznie w 2008 r. przedstawia Tabela 1.

Tabela 1. Zmodyfikowane minimum socjalne – średniorocznie w 2008 r., w zł.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	M+K/2	M+K	M+K +DM	M+K +DS	M+K+ DM+DS	M+K+ DM+2xDS	M+K/2	M+K
Żywność	222,0	444,1	629,4	677,7	863,0	1 096,6	216,8	433,7
Mieszkanie	306,6	435,0	589,1	589,1	745,3	901,9	306,6	435,0
Edukacja	11,8	23,7	124,2	105,6	206,1	300,0	0,0	0,0
Kultura i rekreacja	90,3	105,2	128,7	135,0	158,5	188,3	78,9	103,0
Odzież i obuwie	36,1	72,3	108,0	106,3	142,1	176,1	28,4	56,8
Ochrona zdrowia	34,3	65,7	83,0	84,3	101,7	120,4	66,0	128,9
Higiena osobista	23,2	44,8	54,1	65,4	75,4	96,0	19,3	36,9
Transport i łączność	76,6	145,1	303,3	318,9	318,9	334,6	91,1	139,5
Pozostałe wydatki	64,1	93,5	121,2	124,9	130,6	128,6	64,6	93,4
Razem	865,1	1 429,3	2 141,0	2 207,3	2 741,6	3 342,4	871,6	1 427,0
- na 1 osobę	865,1	714,6	713,7	735,8	685,4	668,5	871,6	713,5

Źródło: Obliczenia IPiSS na podstawie danych Departamentu Statystyki Społecznej GUS.

Uwaga: Symbole użyte w tablicy oznaczają odpowiednio: M – mężczyzna w wieku 25–60 lat, K – kobieta w wieku 25–60 lat, M+K/2 – wydatki na poziomie średniej arytmetycznej dla gospodarstwa mężczyzny i kobiety, DM – dziecko młodsze w wieku 4–6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13–15 lat. W przypadku gospodarstw emeryckich symbole M i K oznaczają odpowiednio mężczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

W przypadku małżeństwa mającego na utrzymaniu dwójkę dzieci wartość minimum socjalnego oszacowano na poziomie **2 741,60 zł** (czyli 685,40 zł na osobę). Dla najliczniejszej rodziny ujętej w badaniach (małżeństwo z trójką dzieci) wartość koszyka wyniosła nominalnie więcej (**3 342,40 zł**). W przeliczeniu na jedną osobę, wartość ta wynosiła najmniej (668,50 zł).

Najwyższa wartość minimum socjalnego w przeliczeniu na osobę dotyczyła osób samotnych. W przypadku osób w wieku produkcyjnym koszyk minimum kształtował się na poziomie **865,10 zł**, zaś dla samotnego emeryta – **871,60 zł**.

Zmiany wartości koszyka minimum w czasie porównywane są do innych wskaźników określających warunki bytowe ludności. Dynamika minimum często porównywana jest do wskaźnika wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI), zwanego wskaźnikiem inflacji.

Od 2006 r. zaczęto obliczać wartość zmodyfikowanych koszyków minimum socjalnego. O ile w 2007 r. dynamika zmodyfikowanego koszyka dla rodziny z dwójką dzieci była wyższa zaledwie o 0,5 punktu proc., to w roku 2008, czyli w okresie wyższej inflacji różnica ta jest większa: minimum wzrosło o 6 punktów, wobec inflacji rzędu 4,2 punktu proc.

O ile w 2007 r. na wzroście łącznej wartości koszyka minimum zaważyła wysoka dynamika dla artykułów żywnościowych, o tyle dla 2008 r. głównym czynnikiem wzrostu była

zwyżka kosztów eksploatacji zasobów mieszkaniowych. Ma to także potwierdzenie w ogólnych wskaźnikach publikowanych przez GUS – wskaźnik CPI dla tej grupy wydatków wynosił 9,1 punktu proc., a koszyk minimum socjalnego wzrósł od 9,5 do 10,2 punktu. Jedną z przyczyn tych zmian była korekta koszyka mieszkaniowego, której dokonano m.in. na skutek zmian reprezentant usług notowanych w GUS.

Uaktualniona wartość koszyka minimum socjalnego przyniosła nowy, zmieniony obraz jego struktury (Tabela 2).

Tabela 2. Struktura zmodyfikowanego minimum socjalnego (2008 r., średniorocznie), w %.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	M+K/2	M+K	M+K +DM	M+K +DS	M+K+ DM+DS	M+K+ DM+2xDS	M+K/2	M+K
Żywność	25,7	31,1	29,4	30,7	31,5	32,8	24,9	30,4
Mieszkanie	35,4	30,4	27,5	26,7	27,2	27,0	35,2	30,5
– eksploatacja	30,1	26,4	24,3	23,6	24,0	23,7	29,8	26,4
– wyposażenie	5,4	4,0	3,2	3,1	3,2	3,2	5,3	4,1
Edukacja	1,4	1,7	5,8	4,8	7,5	9,0	0,0	0,0
Kultura i rekreacja	10,4	7,4	6,0	6,1	5,8	5,6	9,1	7,2
Odzież i obuwie	4,2	5,1	5,0	4,8	5,2	5,3	3,3	4,0
Ochrona zdrowia	4,0	4,6	3,9	3,8	3,7	3,6	7,6	9,0
Higiena osobista	2,7	3,1	2,5	3,0	2,7	2,9	2,2	2,6
Transport i łączność	8,9	10,2	14,2	14,4	11,6	10,0	10,5	9,8
Pozostałe wydatki	7,4	6,5	5,7	5,7	4,8	3,8	7,4	6,5
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: Obliczenia IPiSS na podstawie danych Departamentu Statystyki Społecznej GUS.

Opracował dr Piotr Kurowski

Literatura

- Biały A., Kruk M. (2009), *Odswieżona lista GUS*, Rzeczpospolita, 30.03.2009, B7.
- Deniszczuk L., Kurowski P., Styrc M. (2007), *Prognoza minimalnej konsumpcji gospodarstw domowych wyznaczane metodą potrzeb podstawowych. Rodzaje, oszacowania i zastosowania polityce społecznej*, (w opracowaniu) IPiSS, Warszawa.
- Deniszczuk L. (2001), *Kilka uwag o historii i funkcjach minimum socjalnego*, Polityka Społeczna Nr 11/12.
- Deniszczuk L., Sajkiewicz B. (1997 a), *Kategoria minimum egzystencji*, w: Golinowska (1997).
- Deniszczuk L., Sajkiewicz B. (1997 b), *Kategoria minimum socjalnego*, w: Golinowska (1997).
- Deniszczuk, L. (1977), *Wzorzec konsumpcji społecznie niezbędnej*, Studia i Materiały IPiSS, Zeszyt Nr 10, Warszawa.
- Golinowska S. (1997), *Polska bieda II. Kryteria – Ocena – Przeciwdziałanie*, IPiSS, Warszawa.
- GUS (2009): *Biuletyn Statystyczny*, Nr 1 (luty), GUS, Warszawa.
- Kurowski P. (2002), *Koszyki minimum socjalnego i minimum egzystencji – dotychczasowe podejście w: Kategorie i instrumenty interwencji państwa w sytuacji ubóstwa. (Czym jest minimum socjalne?)*, Konferencja 10.12.2002, Biuro Studiów i Ekspertyz Sejmu RP, Warszawa.
- Mazurkiewicz P., Drewnowska B. (2009), *Koszyk „Rz”: ceny spadają*, Rzeczpospolita, 30.03.2009, B1.